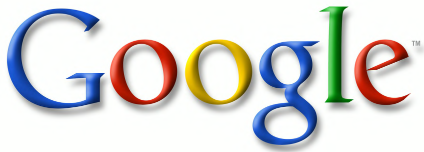
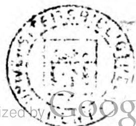

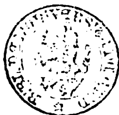
¶ Incipit tabula huius sequentis libri

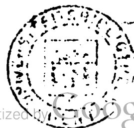

¶ Incipit tabula huius sequentis libri

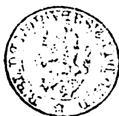
De quinqз horribilibus exemplis contra eos qui vitam suam emēdare volētes statī cū cō punctōis spūm sentiūt se pfectos eē arbitrāt ꝛ ī mō viuēdi eligēdo sanis ↄsilijs nō vtūt ȝ iuxta motū capitis sui ambulant.

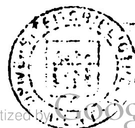

¶ Incipit tabula huius sequentis libri

De quinqꝫ horribilibus exemplis contra eos qui vitam suam emēdaē volētes stati cū cō-pūctōis spū sentiūt se pfectos eē arbitrāt ꝛ ī mō vivēdi eligēdo saīs ↄsilijs nō vtūt ꝫ iuxta motū capitis sui ambulant.

¶ Incipit tabula huius sequentis libri

De quinqz horribilibus exemplis contra eos qui vitam suam emēdaē volētes stati cū cō punctōis spm̄ sentiūt se pfectos eē arbitrāt ⁊ i mō viuēdi eligēdo saīs ɔsilijs nō vtūt ꝫ iuxta motū capitis sui ambulant.

De mala libtate canoīcoꝝ seclāriū. 1

Quid sit scdm̄ carnē viuē. 2

Cū quib⁹ cōūsai dēt canoic⁹ sclāris. 3

Qui nō vult rgi ⁊ digi nō ē canoic⁹. 4

Quilibet canonicus aut vicari⁹ pmo debet intentionem suam digere ad dn̄m deum. 5

Quibz canoīcus aut vicarius debet adūtē quibus et qualib⁹ debitor sit iuxta vacationē suā ⁊ h° ꝙ debet opeꝛe adimplere. 6

Valde multa ad hoc requirūt ꝙ aliquis rite offcium diuinum psoluat et ꝙ aliquis dignus habeat diuinis interesse. 7

Si aliq de ātiquis obſuācijs eccie sūt collapsa pt ca noi⁹ laborāe p reformacōe eoꝝ ⁊c. l in dō. ꝑpria supplē illa p alia exercitia spūalia. 8

De regula canoicorum secularium que in quibusdam ecclesijs habetur. 9

Qui hanc formulā studeose seruauerit ecīā in sclō manēēs religiosam vitā ducē pōt. 10

Canoicis et vicarijs bone voluntatis malicia hui⁹ temporis obesse non poterit faciant melius quod

¶ Formula viuendi canonicorum siue vicariorū secularium aut etiā deuotorum p̄sbrōrum.

Sic psalmū dicā nomini tuo in sc̄lm seculi vt reddā vota mea de die in diem Scribit p̄s. 60. Sup hoc verbo dicit glo. Aug⁹. Si vis ineternū psallere red de vota in isto die .i. quod p̄misisti nūc solue donec venias ad illum diem in quo p̄henniē cū omnibus sanctis deū laudes. De omnib⁹ enī bōis q̄ in p̄nti facimus deū in futuro perhenniē laudabim⁹ Qd igit̄ ubi acturi sumus hic inchōre debemus Ecce venerabilis dn̄e q̄ꝑ breue verbū sed fecundū et omni suauitate plenum. vr̄oq; desiderio aptissimū. Scribi tis namq; et rescribitis pro aliqua exhortacōe et in formacōe vobis trn̄mittēda sup q̄litate status vr̄i q̄si nō habeatis ad manū sanctorū regulas et formulas iuxta quas secure vos regulare possitis Si non humilitas vestra pat̄ et bona vita vos excusarent deridendi nos occasionem potius q̄ꝑ exhortationē aut īformationē expetere timēm⁹ Coacti igit̄ de⁹ scit facē temptam⁹ quod nescim⁹ et nisi ipse talamum diriġat inutilis erit labor iste. s3 ūt n̄ p̄ncicio sus Nōnū ꝑ enī sermo extius doctum quētibȝ aut exasperat aut ipedit Et cum ego vestre persone noticiā nō habeā nisi tātillū qd̄ sicut dcm̄ ē michi p̄sbr̄ estis et cuiusdā cathedralis ecclesie canoic⁹ ¶ Idcirco secure consulē non valeo. Dicit beatus

gregori9 in pastorali suo Non vna et eademqꝫ
exhortatio congruit quia nec cunctos par morum
qualitas abstringit· Quod vni prodest alteri non-
nunq̄ obest· dicam rem hanc breuiter sub quintupli
ci exemplo que vos in admirationem et cautelam
magnam adducere debet Non longe ante hos an-
nos presbiter quidā fuit ad modū bone vite quē
hoc ordine diabolus decepit Consuluit namqꝫ sibi
vt se interficeret vt martir fieret asserens hoc do-
mino plurimū placere Tandem miser accepto pu-
gione ꝓpriū perfodit vētrē· spērās in hoc obsequi
um se prestare deo· sed cum plagam sensisset illi-
co exclamauit dicens Heu heu deceptus sum Ac-
currentibus autem vicinis et causam sciscitātib9-
cuncta narrauit moxqꝫ miserabiliter vitam fini-
uit Alius quidā valde timorate vite cum īforma
ri nollet in erroneam conscientiam lapsus dixit se
desperare de venia ꝓpter seueritatem iudiciorū dei
qui similiter laqueo se suspendens interijt· Terci
us quidā presbiter castissime vite fuit· ita vt nec
probate vite feminis loqui auderet Verū cū ad be-
atam mariam in heremo peregrinari disponeret
virgo quedam sancti propositi eidem se sociauit
vt hac occasione diu conceptam deuotionē sibi col
loquendo reuelaret· sed proch dolor post longa eiū
tandem colloquia in carnis vicium sunt collapsi·
Altera eciā quedam virgo per omnia probissima

michi nota cū n̄ poneret modum deuotioni sue eo q̄ iugiter orare et contemplari vellet in frenesim perpetuam cecidit. Quedam etiam virgo cum ma ritari nollet ex magna deuotione a seculari conu tam auaritie facem depulit vt de eis quoqz salute plurimum timeretur. Hec venerabiles dn̄e breui ter dixerim vt e vicino ostenderem quantum etiā periculum in sacris exhortationibus contingere po test si non debite applicentur. Ecce ponamus ante nostros oclōs quinqz hos de quibus p̄fati sumus Si p̄mo dixerimus q̄ fortiter in via dei āmbulare debuerit. ecce inde occasionem proprie necis accepit. Si se cundo dicamus vt deum timeat. ecce inde in despe rationem corruit. Si tercio dixerimus. proximū tuū ama sicut teipsū. ecce propter hoc in luxuriam cecidit. Si quarto contemplationi insiste. ecce hac occasione in amentiam peruenit. Si quinto dix erimus vt prudenter se gerat in omnibus. ecce propterea enim i auaritiā irremediabiliter lapsa est. Omnes hee doctrine q̄ sancte q̄ deuote sint Sed hys personis sic dispositis quam sint perni ciose. Dat idem Gregorius exemplum de pane qui vitam fortiorum roborat et peruulorum necat Similiter et medicina que nonnunq̄ vni morbū minuit et alteri vires aufert. sic sacra scriptura ē q̄busdā odor vite in vitā q̄busdm odor mortis in

mortem · Neqꝫ hoc ideo venit quasi sacra exhortatio mala sit · sed propter insufficienciam audiencium que communiter ex superbia pullulare solet Nam sunt pleriqꝫ qui q̄ cito spiritum compunctionis sē ciunt · statim se perfectos arbitrātur · Neqꝫ vllius magistery moderamini se subdere volunt dicentes ego sum bone voluntatis totum quidquid dico ā facio cordialiter noto ꝛc̄ · Quasi hoc sufficiat contra tot anqui hostis versucias · et quia nūq̄ dici puli veritatis fuerunt · ideo facile a spiritu erroris seducuntur · Nulla enim ars haberi presumit̄ nisi prius intenta meditatione discatur Dicit quidam venerabilis doctor q bone volūtati nichil ē periculosius · si nō recta racione reguletur · Hoc ē notabile et formidolosum verbū · et dat racionem · q2 de natura volūtatis ē q sit ceca ꝛ de natura hoiē q sit sui diffusiuū · Que igitur semper ceca ē ꝛ vbiqꝫ discurrere voluerit · quid illi restat nisi casus continu9 · Vn̄ Cirill9 de hoc sic dicit Certe nil plus nocet q̄ alio rū spreto consilio vt ꝓpria precipit voluntas ambulare · qui sue tantum voluntati credit in anctis q facit finē odibilē adinueniet · Exēpla de hoc sūt infinita Igit̄ q̄ secure ābulare desiderat n̄ sibi ꝯfidat · nec deū tēptare dꝫ q̄si ipse sibi desup sciētiā īfundere debeat q2 ipꝫ amoroso corde q̄rit Hoc nāꝫ ꝛ ipse dedit · ꝫ nec de hoc sibi blādi q̄s q̄ poterit q bone voluntatis ē q̄si hoc a se hēat ꝫ sollicite p̄sare dēt quo

talētū sibi diuinitus datū digne expendat gracie dig
ne cooperando sciens q̄ nō omnia carismata sīl' donā
tur in sua plenitudine: sicut nec īpetu vno virgul-
tum excrescit in arborē robustā sed oīa tempus su
um hn̄t. et per determiatas moras regulatissīe vnū
qdqz tendit ad sui consummationē. Est igit̄ consi
lium omniū sanctorū prm̄ qui de moribus scripse-
runt q̄ hō boē volūtatis q̄rē debet virū aliquē disci
plinatum ꝛ in sac̄ pagina bn̄doctū cui totū cor suū
et ꝓpositum plene reuelet a quo mandata viuēdi
accipiat q̄ que etiā tā diu diligent̄ obseruet. do-
nec ipō licētiāte aut certe spū scō reuelāte ad altio
ra se trāsferat. Hic nāqz uir heroycus siue spūa-
lis oia diiudicat. nāz considerāt. ꝓpositū explorat
et iuxta hoc qd viderit expediē. singlā moderatur.
Cui9 etiā ꝯsilys rq̄ diuinis ē obtpandū. quia in eo
hitat spūs scūs. Qui de hys dubitat legat r̄gulam
Sci Ihēo. ad eustochiū ꝛ eplāz ad demetriadē ꝛ alia
ei9 opuscula. Dibit Augusti Bn̄dcī Bnar. ꝛc̄. ꝛ si a
lit iueneit qd n̄ puto. mēdacy me arguat vm̄ vt per
cotidiana exēpla id probem ad oculum ista vide-
mus in scolis ꝟtutum idst a ꝓbatis regionibus
Vbi de hys oibus diligenter inquiritur. nec quisq̄
in feruore permittitur ambulare. iuxta motū ca-
pitis sui q̄si secur9 sit oib9 eo q̄ habuerit bonam
volūtatē sz h̄. r̄g'las scōꝝ prm̄ istitutā̄ i oib9 ꝛ q̄ sic
pcedit secure pcedit ꝛ ꝓficiet n̄ tn̄ sn̄ gn̄di laboē et

temptatione cotidiana quia temptatio est vita hominis super terram. et ade dictum est. In sudore vultus tui vesceris pane tuo Specialiter autē virtutis exercitium est circa difficilia. quare merito requiritur ad hoc ydoneus magister. scilicet qui scientiam et experientiam eius habuerit. quia teste Gregorio Ars artiū ē regimē aīaꝝ. Dixi notāter ydoneus magister quia multi reperiuntur consultores fallaces. inflati spiritu arrogātie aut auaricie et multos seducūt Heu quot hoies simplices et bone volūtatis perierūt per tales simulatores. Dicā breuiter rē q̄ michi accidit. Cum aliqn̄ in adolescentia mea visitassem quēdam solitarium laycum. iugi clausura sedebat in quodam conclaui secessū ꝛ ab eo v̄bum edificationis interrogassem. iter multa consilia que dixit hec aut similia verba adiūxit Qui vult esse perfectus cristian⁹ debet vēdē oīa q̄ habꝫ ꝛ daē pauꝑibus ꝛ osciati mēdicaē sicut xp̄us fecit ꝛ nil āpli⁹ curaē de scripturis q̄ꝫ scripture ɔfuse sūt ꝓpt̄ m̄ltiplicitatē glosaꝝ ꝛ bonū eꝫ ꝙ vniūse glose ɔburēt. hec ꝛ silia mi℞ ille v̄bositā⁹ dogmatizauit. ¶ Cūꝫ diligēti⁹ cogitassē de hys q̄ adhͦ ignarus erā h⁹ astutie q̄dā pb̄r dixit m̄. ne cureas d̄ fātasys illis. Nup q̄ꝫdā fabꝝ filī donauit q̄ oibus distractis cū mēdicare cepisset. vniuersi male dixerunt ei dicentes ¶ Cur mendicare volueris cum fortia menbra habeas ad operandum. reddi ad

officium tuum· Quid plura Tandem cum nil sibi a quoq͞ꝫ daretur·nec quid manducaret inueniret· desperatione tact9 in renū se precipitans submersus est Similia plura de talibus legūtur· Ecce reuerēdi domine quāta est astutia antiqui hostis eciam contra homines bone voluntatis Quaꝫ sū opere vobis precauendum ē·ne in laqueum eius īcidatis·placet reuerentie vestre hoc aduertere·qđ communiter dicitur· Religiosi possunt se facilius tuuare contra temptationem inimici propter multa ·rc· Hec eciam sententia beati Bernardi a iheronimi ratio est·quia semper alieno arbitrio dirigūtur nec quidq͞ꝫ de voluntario habent·peccatum aūt est adeo voluntarium·q͞ꝫ si non esset voluntarium non esset peccatum· Hinc concluditur q͞ꝫ verus obediens vix potest peccare ex quo vlteri9 per oppositū ɔcluditur q͞ꝫ q̄ nō vult obediē vix p̄t bn̄facere· Iā queso reflectite hec sup statum vestrum Quid ē qđ q̄dam ita vitare solēt sicut obediētiam·cum veia loq̄r Nōne hec cotidiana vox dn̄oꝝ canoicorū· paucis exceptis· Nos liberi sum9 nemo noƀ p̄cipe hꝫ·nos cū dn̄i sum9 nolu9 vt p̄cipiat nobis ꝭ ipi alijs p̄cipe debe9 Nūq͞d serui sum9 Ach male liber ē q̄ diaboli su9 ē·nōne vulgaiť dr̄ Q̄nto stirps nobilior tāto ciuix flexibilior·qđ de sua gn̄ositate hn̄t glāi·qn̄ nec dino nec hūano iudicō vlla ī eis īgenuitatis iudicia ēpiūť· Iā dcm̄ ē q͞ꝫ nobilitas vnā siue 2

spiritualis siue secularis cum promptitudine obedi
endi soleat agnosci. ¶ Item ulterius sequitur quod si
verus obediens facilius potest vitare peccatum econtra
qui non vult obedire difficilius potest peccatum vi-
tare ymmo penitus non potest. quia diabolus eum
ad omne malum impellit quem nullo discipline fre
no alligatum cernit. Prona est namque omnis etas
ad malum. Igitur venerabiles domine si vultis secu
rese vestram salutem procurare cauete ab hac mala
libertate. cauete et a falsis et imperitis magistris.
per hec duo pene totum mundum diabolus post se
trahit. Tollantur e medio ista duo. scilicet pertinacia o
bediendi. et fallacia erroneorum magistrorum. quid
ulterius periculi remanebit in orbe terrarum. Si auc-
ta magistri bene docerent si cuncti discipuli bene obe-
dirent nonne reformatus esset mundus. hic tota
difficultas. hic totius vite cristiane perfectio latet.
Sed absit hoc dicit libertas mala ut sit me alteri sub
dam. quod nichil michi reseruem viuit dominus ego
pariter consiliabor ego quod placet faciam. alie-
num non audiam. nisi forte illum qui loquitur
michi placentia. ¶ O periculum periculorum nimis
super omnes filios adam effusum. quod utique paucis
simi effugiunt. scilicet electi perfecti in timore dei ut bre-
uiter dicatur. via lata ad iehennam est mundialis ista libertas
per quam pene omnis homo currit usque ad mortem. Iuxta vulgatum
prouerbium. libertas preualet auro videatur exemplum familiaris.

Nauis in medijs fluctibus sine gubernatore nū
quā vere libera est an non Si vere libera est . ad
portum secure perueniet. finaliter submergetur Sic
est omnis homo. qui diuinis legibus non est insti
tutus. nunquā aliquis talis est saluatus. quia a dia
bolo possidetur ad cuius voluntatem vinculis pra
ue consuetudinis tenetur irretitus. ¶ O vtinā vide
rent singuli quod vidit beatus Martinus Cum ei
aliquādo venisset ad pallatium cuiusdā tyranni vi
dit quemdam maximū demonem sedere super col
lum eius instar equitis qui ipsum duxit quocūqz
voluisset Simile beata Brigitta vidit Cum qui
dam superbi prelati ascendissent super equos pō
paticos ꝙ totiēs ethiopes quidā ascenderunt sup
colla ipsorum . sic miser homo decipitur putans ꝙ
suam impleat voluntatem et nescit ꝙ diaboli ser
uit impulsibus ad omne malum. ¶ Hec sunt stipē
dia male libertatis. quando scilicet vnusquisqz fa
cere delectatur. quod sibi ꝓpria voluntas suadet q̄
communiter diabolus quodam quasi hereditario
iure fatale sibi seruire cogit. Ecce quod homo sum
me diligit ⁊ appetit hoc sūme sibi pciosū ē ꝓpriā
scʒ ad iplē volūtatē. vt nemo sibi dicē possit. cur sic
facis. aut ab illis et illis abstineto ⁊c̄ . quia hac li
bertate omnibusqz vicijs exponitur . ¶ Unde 5
Apostolus ait. Si secundum carnem vixeritis
moriemini vbi sic dit btūs Augustinus Ille scd̄m

carnem viuit qui secundum seipsum viuit. Idest
pergit q̃ vult. dormit quando vult. et q̄ diu vult
loquitur quidquid vult. Manducat et bibit quādo
vult. et quātum vult. ridet iocatur ociatur prout
vult. occupatur quando vult et in quibus vult.
Quidquid naribus suaue est querit. Quidq̄d au
ribus blandum. Quidquid oculis delectabile Quid
quid corpori suo iocundū exercet et prosequitur
Delectatur i vestimētis curiosis et epulis splēdidis et
doribus gloriosis Quid m̄lta. omnia desideria carnis
sue exq̄rit et perficit sicut vult et quando vult. qui
sic viuit absq3 omni dubio eterno morte morief ē
nūq̄ q̄d q̄ hēbit ex hys q̄ vult. sicut exēplificat do
min9 i euāge° de diuite epuloē. q̄ h̄ oia ad nutum
huit prout voluit. sed postea vnam guttam aque
obtinere non potuit pro refrigerio lingue sue in
tanta penalitate constitutus in qua adhuc est vs
hodie et meternum manebit. nec vnq̄ gutta illa
sibi dabitur h̄ iugit peius hēbit. ¶ Ecce venerabiles
dn̄e. q̄ insensati sunt qui hic de mala libertate glo
riantur. non volentes submittere collum suum iu
go cristi qui dixit Discite a me quia mitis sum et
humilis corde. tollite iugum meum super vos et
inuenietis requiem animabus vestris ¶ Igitur
pensate diligenter statum conscientie vestre. quo
modo vixistis et quomodo cotidie viuatis et qua
les sint cum quib9 ɔ̄uersami. quia ex hoc magna dep̄dz

portio salutis vestre Dicit namque spiritus sanctus spiritus utique veritatis qui neminem fallit per os prophete Cum sancto sanctus eris et cum viro innocente innocens eris. Et cum electo electus eris. et cum perverso perverteris. Ubi dicit glosa. Ex convictu mores formantur Nam qui tangit picem inquinatur ab ea. et qui terit herbam odoriferam percipit suavitatem eius. Quia revera vita humana non est ludus puerorum Ecce ut plane loquar vobis. quia presbiter et canonicus estis. non licet nisi cum spiritualibus conversari quia de elemosinis vivitis. et ideo omnino debetis vos optare ut sitis dignus et gratus mediator inter deum et homines hoc enim clericus sonat quasi de hoc seculo acceptus et sorti domini mancipatus ¶ Igitur cum deo et spiritualibus viris erit conversatio vestra si recte vivere vultis. ¶ Item non sufficit qualitercumque vivere. sed sicut canonicus idest regularis. canon enim dicitur regula. Inde canonicus idest regularis. ¶ Dicitur autem regula quia regit et secundum quam aliquis bene regulatur ac dirigitur. ¶ Igitur qui non vult regi nec etiam dirigi ipse non est canonicus. Si autem non est canonicus tunc coram deo non potest levare fructus prebende cuius titulum falso nomine possidet. Et si levaverit peccat et ad restitutionem coram deo tenetur Et si restituere non vult divina iusticia ipsum eterne supplicio adiudicabit si

in hac vita dū adhuc temp⁹ habꝫ condignā pniāʒ non egeīt. Hoc omnibus moīs est tenendū ꝙ impossibile ē ꝙ vnus q̄drās iniuste leuatus apd deū sit in obliuione. sicut apte euāgeliū dicit. Si vadas cum adūsario tuo in via. compositione te cū illo. ne forte tradat te iudici et iudex exactori et exactor mittat te in carcerem. Amen dico tibi non exibis inde donec ultimū quadrātem reddas. Vere hoc ē formidabile v̄bum cūctis qui leuant grandes redditus ecclesiarū iniuste Aut si iuste leuāt si tūc diligēt non student orare et alia debita ecclesiastica facere prout tenentur. Vos autē venerabil̃ dn̄e qui spiritu dei tactuꝫ nō dissolute sed canoice viuē vultis sup̄ dcm̄ psalmi te verbū in principio positū diligenter aduertite. s. Sic psalmum dicam noī tuo in seculum seculi ut reddam vota mea de die in diem. ¶ Faciant alij q̄dquid velint vos iugiter ruminate huius versiculi efficatiam. et ūt intantū vobis familiaris iste versiculus fiat et dulcescat vt quotiens campane sonitum auditis. deuote enim submurmuretis dicendo. sic psalmum dicam nomini tuo. Hoc enim suaue colloquium inter deum et animam deuotam non in vacuum transibit sed magnam quidem gratiam reportabit. Potest eciam iste versiculus secundum quosdam expositores sic ordinari. vt retrograde legatur in construendo. videlicet sic reddam vota mea de die in

diem· i·p singulos dies·vt psalmum dicam nomi
ni tuo in seculum seculi·i·merear te laudare ieiunū
et hic sensus est planior q̄ primus vterq3 tamen
bonus. ¶ Pro cuius versiculi maiori explanacōe
quantum ad ppositum valet est aduertendum·q̄
duo possunt in eo considerari que cuilibet canoico
bone voluntatis aut vicario siue perrochialis ecclē
pastori·ymmo vnicuiq3 spirituali viro ac bone vo
luntatis cristiano sunt precipue necessaria·cuilib3
secundum proportionem status sui·Primum est
directio intentionis·secundum execucio operis·I
gitur loquēo sm ppositum nostrum dicimus q̄ q
libet canonicus aut vicarius pmo debet intentio
nem suā dirigē ad dominū deum vt quidquid facit
ad gloriā dei ordinet et hoc notatur cū dicitur·psal
mum dicam nomini tuo·Plures namq3 psallūt
et bona opera faciunt·non ad dei gloriam sed ad
suam querentes laudem ab omnibus aut lucrum
temperale·Hy tales non soluūt vota sua sed furā
tur quia illi cui dñt subtrahūt fallacitē et sibiipis ēser
uāt licz ivulē·qr se q̄rt et n̄ dei hōrē. Sz ver9 ēsti
ang9 psalmū dicit noī dn̄i·n̄ suo qr ēsiderāt q̄ ex se
nichil est et ideo domino totum tribuit dicens Nō
nobis domine non nobis·sed nomini tuo da glo
riam ·Quidquid enim sumus et quidquid habe
mus tu largiris sine te et statim in nichilum redi
geremur. Tu sine intermissione aspicis nos et

6

28

nūquam obliuisceris creaturarum tuarum ꝛ q̄a
a te est totum nostrum esse ꝛ posse et scire et quid-
quid habemus· Ideo merito tibi a nobis debetur ō-
mis laus honor virtus et gloria et graciarū actio·
nūc in seculū seculi idest ieternū· Ubi dicit scūs tho
mas in prima pte summe· q̄ deus est in creaturis
non sicut calor in aqua·sed sicut sol in aere·quia
remota aqua ab igne adhuc manet ad tempus aq̄
calida·sed remoto sole ab aere statim aer tenebres
cit·nec quidq̄ luminositatis remanet· sic deus si
nō ɔtinuo creaturā administraret stati oīs creatu-
ra esse desineret· Et ergo merito vniūsa creatu͛
debet esse parata iugiter ad obediendum suo crea
tori sine quo nec ad momentum esse potest·et hec
ē principalis causa et primaria quare soli deo debet
honor et gloria quia ipse est a nullo sed omnia ab
ipso sunt· ¶ Hec aūt contemplatio iocunda in li-
bro creaturarum in imensum extendi potest nec
doctore opus habet quia quasi violenter se ingerit
huamanis sensibus·ita vt inexcusabiles sīt ōmis
homo· Unde dicitur in Job Interroga iumenta-
terre et docebunt te· Hinc secundum Apostolum·
Quecūq; facimus·siue cōmedamus siu bibamus siu aliud
quodcumq; faciamus·omnia quidem ad dei glori
am faciamus· Hoc autem nobis est vtile· non
sibi·quia nullius eget· Secundo eciam quilibet
canonicus aut vicarius debet diligenter aduertere quibus

et quabbus debitor sit iuxta vocationem suam et
hoc diligenter opere adimplere ad quod tenetur
prout melius poterit· quia sibi non sufficit genera
lis quedam bona voluntas sine operis execucione
sicut dicit dominus in euangelio· Non omnis qui
dicit michi domine dñe intrabit in regnum celorū
sed q̄ facit voluntatem patris mei et iterū· qui custo
dit mandata mea et seruat ea hic est qui diligit
me· Est autem dei mandatum vt reddam9 omni-
bus debita Est autem quilibȝ canonicus triplex de
bitor· scilicet deo sibi et proximo· de quibus multa
scripta in sanctis libris reperiūtur· sed quantū ad
presens sufficit arbitramur· quod omnib9 legalit̄
satisfacit· si diuinum officium debite persoluit Si
autē vltra facit illud super erogacionis est et hoc
iā q̄ dicimus vocatur debitum ecclesiasticū· sed si
aliūde se obligauerit ad partem ad quod eū eccle-
sia non astringit hoc vocatur debitum p̄sonale· ad
hoc eciā tenet̄ si licitū fuerit ⁊ hoestū· ¶ Igitur to-
ta itētio dȝ ad hoc tēdē vt officiū ecc̄asticū rite per
soluat ⁊ hoc tāgit̄ i scda p̄ticlā p̄dc̄ā versiculi scȝ rd
dā vota mea de die ī diem · que verba multa inclu
dunt· quia valde multa requiruntur ad hoc quod
aliquis rite diuinum officium persoluat sicut eci-
am vulgariter dicitur quod plura necessaria sunt
pauperi antequam diues fiat · eciam plura neces
saria sunt vnicuiqȝ hominum antequam dign9 8

habeatur diuinis interesse misterijs etiam beatis
simis angelis pauendis hoc ideo sancti doctores
concorditer dicunt· quia est vltra hominem diui
na tractare· ymmo vltra omnem creaturarum et
ideo diuinum officium iniungitur ecclesie ministris
et precipue episcopis et presbiteris· qui ab hoc ie,
rarchi dicuntur idest sacri principes diuinorum mis
teriorum ·Alij ministri quia hijs sociantur· et ad
tam etiam pauenda sacramenta subseruiunt sedu
le· omni sanctitate et puritate fulgere dnt vt dicit
Augustinus· Contemplamini quid sit sancto po,
pulo dei preesse et considerate quale sit sacramentis
diuinis insistere ·Altario placere debent qui de al
tario viuunt· Et episcopus instruendo ordinandos
dicit quod cum magno timore est ad sacros ordines
procedendum· atque prouidendum· vt celestis sapie
tia· probi mores· et diuturna iusticie obseruatio
ad id electos commendet· Ecce venerabiles domi
ne qualia sunt vota et qualia esse debent que red,
dere oportet de die in diem quemlibet ecclesiasticum
De hijs beatus gregorius pulcherrimum librum scrip
sit quem omnino suadeo sepius legatis scilicet pas
torale in quo inuenietis vltra quam dicere valeo
cuncta saluti vestre necessaria· Diuina namque discretione
singulis iuxta quod expedit salutares largitur doctrinas·
9 De cotidiano autem exercitio specialiter mi
scribere possum nisi quod iuxta laudabilem vestre

ecclesie consuetudinem vos regatis in horis noctur
nis pariter et diurnis. Et si aliqua de antiquis ob
seruancijs collapsa sunt. potestis quantum gratia
vos adiuuerit laborare pro reformatione eorum
dem. Si autem audire alij noluerint tunc quan-
tum ad vestram personam attinet poteritis in do
mo propria illa supplere per alia exercitia spiritualia
Juxta consilium discreti viri. ¶ Habetur eciam 10
in quibusdam collegijs regula quedam canonico
rum valde bona olim in concilio aquensi edita et
collecta ex dictis sanctorum. sed nullum scio colle-
gium hodie in quo ita seruetur sicut in ea scriptū
ē. Et propter hoc quidam dicunt quod abolita sit. for
te hoc verum est quo ad aliqua scilicet refectorium
et dormitorium et similia positiua. sed quo ad ali
a que sunt iuris diuini. stabilis est et manet ī euū
Ratio autem quare tam salubris regula abolita
sit. supradicta est quia pauci sunt qui submittere
volunt ceruices suas iugo discipline sed omnes li
bertatem affectāt. ¶ Vos autem venerabilis do- 11
mine. qui per viam illam incedere vultis que arta
est et ad vitam ducit per quam pauci ambulant
Diligenter eidem regule mores vestros conforma
te. quia optima est ex elegātissimis sanctorum doc
trinis composita et ita discrete procedit vt cuilibet
bone voluntatis viro bene sit portabilis. et quia
forte nonnulli sunt vobiscum q̄ libros istos ā non

habent aut propter paupertatem sibi procurare nō
valent. Igitur ne illis caritas nostra desit. aliq̄
hic annotare breuiter ex eisdem et alijs deuotis li
bris intendimus. per que suam conuersationem
regulare possint vt coram deo et hominibus in sci
tate proficiant. Que si studeose hec obseruauerūt
absq3 dubio etiam in seculo manentes. religiosam
vitam ducere possunt. Hoc autem premittendū
est. q secundum diuersas temporum vices diuer-
si modi viuendi in clero fuisse narrantur de quib9
gracianus in decretis plura collegit et precipue i
cā xij. questione prima et alijs locis multis. In
primitiua siquidem ecclesia nullus ad clericatum
aut sacros ordines admittebatur nisi magna san
ctitate ceteros antecederet. omnino a conuersatione
laycali segregatus summaq3 religiositate preful-
gens Nam tanta crudelitate et seuitia pagani tūc
fidem persequebantur. vt preesse nemo vellet nisi
valde pfectus quia teste beato gregoio. Quanto
erat pꝛior in dignitate. pꝛior trahebatur ad martiriū.
Stetit autē hoc tempus annis pene tricentis vsq
ad Siluestru et Cōstātinū magnum in quo pene
nullus honor et reuerentia fidelibus deferebatur
quia tunc erat apud vulgares scandalosum esse
cristianum. Sed postquā constātinus magnus
et alij autem principes templa ydolorum subuer-
terunt et baptismū susceperūt. cepit xpianū nomē

in gloria esse apud cōmunem populū· et ꝓhibite fu
erunt occasiones fidelium· vnde et tūc fides maxiē
creuit· Idem aūt impator volens ecclesiasticos in
honore esse· maximas possessiones ecclesie contulit
vnde clerici et paupes sustentarētur· q̄tenus como
dosius diuinis inē esse possent· et ꝓ cōmuni populo
diligēcius oraret· Similiter et alij pricipes in di
uersis locis fecerūt· et ex tunc ecclesiastici ab hys
opibus vacare ceperūt· et sedule diuinis insistere
viuētes de elemosinis fideliū· Videntes aūt sancti
patres q̄ grandis cōflueret multitudo· et q̄ sine a
liquo vtili labore et occupacione cohabitare non
possent ecclesiasticum officium· regulas varias·
et diuersas viuēdi modos instituerūt· Vnusquisq̄ʒ
prout spiritus sanctus illi dabat Nam btūs Ieroni⁹
diuinū officiū ordinauit· Ambrosius ymnos et can
tum superaddit· Pachomius· Basilius· Augustin⁹
et alij reglas ediderūt· maxima q̄ʒ tūc sanctorum
heremitaꝝ et monachoꝝ multitudo extitit· Fuitq̄ʒ
tunc vix aliqua drā inē religiosos et clerum· quia
nōdum erat ista solemnis professio instituta q̄ ho
die in monasterijs frequētatur· Verum successu
temporis et caritate frigescente hec generalis sanc
titas valde cepit declinare singulis abeuntibus
post cōcupiscentias suas· intantum q̄ cepit diuisio
apparere inter ecclesiasticos· ita q̄ quidam nomi
nabant se canonicos· quidam monachos ec̄·

pretextu cuius magna superbia et auaritia in cle-
ro surrexit. De quibus beatus gregori9 sepe men
tionem facit in dictis suis et alij. Huic autem pes
tifere abusioni sancti patres occurrere volentes et
clerum ad pristinum statum reuocare cupientes
regulam quamdam canonicorum i concilio aquēs
si tempore. Lodewici Imperatoris magno cum mo
deramine ex antiquorum dictis collegerūt. Precipi
entes vt qui monasterijs viuere monachico mo-
re non vellent hui9 regule institutis omni consci-
entie securitate se tradere possent. Sed rursum ab
hac sancta regula ita despectabiliter ecclesiastici nūc
defecerunt vt vix aut nullomodo possibile sit q̄ vm
q̄ reduci possint. Inpleturq3 hodie illud prophecium
12 Et erit sicut populus et sacerdos. ¶ Verum qui bone
volūtatis sunt illis malicia tempis obesse n̄ potest.
Faciant melius quod possunt et sollicite ambulent
cū deo suo et salui erūt. q̄ vt facili9 possint septē sol
licitudines circa quas bona voluntas occupari se
debet aduertent.

De habitibus spiritualis hominis.

Sollicitudo igitur prima bone voluntatis ad
13 hoc tendere dz vt exteriorē hominem debite
componat tam in loquendo etiam commedendo bi-
bendo ambulando et cetera. quatenus quicumq3 eū
mores ipsius considerat edificetur et dicat. Ille
quidem est disciplinatus vir et vtilis in officio ec-

clesiasticos · quia omnes sanctam vitam in eo vi-
dent · Hec autem compositio morum inter simpli
ces et mundane vite homines maxime est necessa
ria quia facilime scandalisantur quando vel parū
clerici ad libertatem extrinsicam declinant · Econ-
tra autem quando vident eos mature incedere et
timoratte conuersari in omni castitate et sobrietate
tunc maxime edificantur et venerant eos · ¶ Sit
igit̄ mēsa frugalis de cibis simplicibus · n̄ nimis de- 14
licatis nec nimis grossis sed medie temperatis · qr
hoc expedit ad sanitatem corporis · ¶ Ieiunia sic
temperare studeat vt non lasciuiat nec eciam defici- 15
at in seruitio domini hoc namqꝫ temptator omni
no nititur persuadere vt aut nimis homo repleat
ventrem · aut eciam indiscrete abstineat · sed me-
dium est tenendum · ¶ Sit habitus humilis non
nimis vilis nec nimis preciosus sed mediocriter 16
honestus · sine omni curiositate longus quidem et
amplus ne forma corporis more secularium appa
reat foris · Potest autem duplicem vestitum ser-
uus cristi habere vnum meliorem pro ipsis quidē
diebus festiuis · Alium siquidem deteriorem pro
ipsis diebus ferialibus · Color autem sit niger
vel griseus vel eciam blauius sed quidem non san
guineus aut eciam subuiridis vt enim non dica-
tur sibi quod ipse diabolus improperauit cuidam
si plus posses plus faceres · ¶ Sint verba pauca 17

racionabilia et vtilia· nō vana· nō ociosa· nō su-
perflua· non risoria non detractoria· non scurrilia
non maledica· non inuerecunda· non litigiosa· non
clamosa· sed suauia· religiosa et graciosa vt dicit
Salomon· Sapiens in verbis seipsum amabilē
facit· gracia aūt stultorum effundetur· Item ver-
bum dulce multiplicat amicos· sermo aūt durus
suscitat furorem· Item Jeronī9· Beata est lingua
q̄ non nouit nisi de diuinis sermonem texere· Ve-
rum non hec sic sunt intelligenda quasi nūquam
sit licitum vti verbis iocundis et solaciosis q2 pm
omnes morales· Vir sapiens et virtuosus p loco
et tempore potest virtuose aliquando rigorem re-
mittere· et hoc maxime ad verba pertinet iocun-
da in quibus hec debent omnino vitari· vt scilicet
nō sint in honesta nociua aut detractoria· Et hec
remissio debet fieri quando omnia seriosa sunt p-
soluta· loco et tempore debito· et cū talibus psonis
que ex hoc nō scandalisantur· et tali intencione
vt hac recte acione fortius valeat ad seriosa vir-
tutis opera redire· Exemplum horum legitur de
Sancto· Johanne euangelista et de sancto· An-
thonio· quorum hec sentencia est· q2 expedit ali-
quando contemplacionem intermittere propter in
firmitatem nature· vt postea melius ad spiritua-
lia videnda animus redire valeat· sicut arcus dis
tentus fortius iaculum proicit quam qui sine

intermissione tentus tenetur. Unde Augusti9 di-
cit scdo musice Volo tandem ut tibi parcas. Nam
sapientem decet medum remittere mentis aciem
rebus agendis intentam. ¶ Et sicut supradictū ē
de Jeiu° sic et hic de hoc solatio virtuoso dici potest. 18
q diabolus nititur hominem ducere ad duo extre
ma scilicet ut sic feruenter bonis operibus insistat
quatenus totalit inutilis fiat. vel q sine intermis
sione ludis et solaciis vacet et alia bona opera ne
gligat. Sed medium ē tenendū et hec regula op-
tima est et ubiqz applicanda. quia virtus ĩ medio
consistit Juxta illud Ne quid nimis ne quid min9
medium tenuere beati et teste beato Bernardo.
Discretio est auriga virtutum sine qua virtutes
sunt vicia.

Solicitudo scda bone voluntatis ad hoc tēdē 19
debet ut eciam interiorem hominem reforma
re studeat ut scilicet velit que deus vult eum velle
sciat que vult eū de9 scire et recogitet siue memore-
tur que vult eum deus cogitare Et hic est maior la
bor neqz unius diei. sed qui nunquam incipit
nunquam perueniet. Igitur inuocato quidem di
uino auxilio. totaliter nos propter imminentē
talem necessitatem ad hoc opus precingamus.
Magni namqz meriti est huic negocō insudare.
quamuis enim non pro toto ad ipsum acquirat
quod intenditur. ¶ Sciēdū est igitur q mēnus 20

noster homo triplici morbo est infectus·i·tria sem
per concupiscit que semper deberet spernere· Et
hic oritur omnis illa difficultas proficiendi in vir
tutibus quam boni viri sentiunt etiam vsq ad mor
tem quidam magis quidam minus Hoc est qd
dicit beatus paulus· Video aliam legem in mē
bris meis repugnantem legi mētis mee. Ecce bel
lum mirabile in homine·vnum contra vnum· le
gis dei contra legem diaboli· Lex dei dicit Con
tempne omne quod est in mundo et adhere precep
tis dn̄i creatoris tui·Contra lex dyaboli dicit·nic
hil sit tibi cure de inuisibilibus sed stude delicias cor
poris tui habere et honorem huius mundi et diui
cias ad omnem copiam Iterum lex dei dicit Caue
ne audias eam sed michi obtempa·quia omne qd
est in mundo vanū ē nec mundus te iuuare pote
rit nec seipsum Contra lex dyaboli dicit ne pmit
tas te decipi·qz ōnia grauia sunt Ego autem ha
beo tria que tibi sunt valde vtilia et delectabilia
scilicet omnia concupiscibilia carnis·et oculorum
21 tuorum· et pompam huius seculi· exerce te in is
tis et felix eris· ¶ Ex hac triplici radice oritur om
ne malum·et ideo primus labor hic debet inchoa
ri·vt hec triplex concupiscentia carnis videlicet
oculorum et vanitatis quod enī est superbia vite
non quidem radicitus extirpetur quod enim est
inpossibile sed conculcetur· ne herbam peccati

germinet. sicut videmus quod via que frequenter pe
dibus teritur non producit gramina quamuis radicem
intus habeat. sed si non calcatur nunc statim vi-
rescit. Sic anima que semper exercetur in via man-
datorum dei non producit mala opera quamuis
inclinationem malam intus adhuc habeat. sed si
tepescit ab operibus bonis tunc concupiscentia ma
la que intus dormiuit euigilat. et in opus prauum
foras erumpit. ¶ Igitur studiose precauendum est
si homo ad internam pacem cupit peruenire. quod elon 22
get se ab omnibus occasionibus que has concu-
piscentias solent prouocare sicut boni religiosi fa-
ciunt qui per castitatem et ieiunia et disciplinas ac
vigilias. ac labores cotidianos mortificant concu
piscencias carnis et maxime fugiendo ocium et fa
miliaritates colloquia mulierum. et per paupertatem
voluntariam mortificant concupiscencias oculorum
per obedientiam et subiectionem mortificant appe
titum superbe inclinationis huius seculi. cui prox
ima autem est occasio omnium peccatorum fien-
dorum. que videlicet dicitur libertas huius secu-
laris. que nullo eciam iugo alicuius discipline
vult subdi contra ipsos insultus viciorum quod
periculosissimum est. sicut autem aperte apparet
de quodam milite insano et fatuo. qui eciam cum
alium percutere non potest insuper eciam nec sibi-
ipsi prouidere vult vt armis quidem se muniat.

ſe muniat contra hoſtium tela· Hinc nichil reſtat
niſi mors acerba et finis ſine honore· Sic omnis
homo qui in via dei vult ambulare ſecundum pro-
priam voluntatem et non precauet ſibi ab occaſi-
onibus peccatorum periclitabitur· Et datur exem
plum de dauid qui idcirco in adulterium cecidit·
eo ꝙ oculos non cuſtodiuit· et in numeratione populi
ſimiliter grauiter deliquit· quia informari noluit
Si in hys tantus ꝓpheta cecidit· quid nobis faci
endum eſt niſi vt tota diligentia cuſtodiamus cor
da et corpora noſtra· Similia multa de alys legū
tur Pax igitur cordis tunc acquiritur quādo mēs
gratia fortificata· viciosam inclinationem compeſ
cit ne malum quod cupit poſſit perficere· Non aūt
poteſt homo ex ꝓprys viribus et de communi gra
tia inclinacionum bellum penitus cedaē vt nūꝙ̄ malas
inclinationes aut immiſſiones ſenciat· ſed poteſt
intantum pficere· ꝙ huiuſmodi leuiſſime vincat· et
datur exemplū de principe aliquo mediocri· qui et
ſi non poteſt hoſtes ſuos expellere de patria ſua·
Poteſt tn̄ eos ligaē captiuaē aut humiliare· intantū
ꝙ nunꝙ̄ ſine ſuo conſenſu aliquod dominium ā
tyrannidem in ea exerceāt Hinc dicit beatus pau
lus ꝙ nō debeat peccatū regnare i mortali corpore
noſtro quaſi dicat· et ſi non poteſtis facere vt nō
23 ſit tamen facere poteſtis vt non regnet· ¶ Et ra
duplex remedium ꝯtra peccatū· vnū vt ſe elōgz hō

bone voluntatis ab occasionibus peccatorum. Ali
ud vt continue et feruide operibus bonis insistat.
Sollicitudo tercia bone voluntatis debet esse
vt ex predictis duobus scz ex debita composi
tione exteriorum morum. imo exercitio spiritu
alis deuotionis aliquam sibi regulam viuendi
eliciat iuxta sui status et nature congruenciam quod
regulam vniformiter obseruet et in ea vsqz ad fi
nem laudabiliter perseueret Hoc namqz est om-
nium sanctorum patrum consilium Cuius eciam
exemplum in omnibus pene que sub celo sunt vi-
demus Omnia namqz habent naturam suam et mo-
dum et consuetudinem et ordinem. sicut patet in
sole luna. stellis plantis bestijs et alijs que secun-
dum naturam sunt vniuersis. quod pulchre et ordi-
nate quod perseueranter et vniformiter cuncta pro-
cedunt et recedunt currunt et recurrunt crescunt
et decrescunt. ¶ In solis autem humanis moribus
irregularitas cernitur et quia eciam nec ex natu-
ra nec industria habet homo vt suos actus regu-
lare possit sed ex dei gratia Ideo considere sibi ascri
bere si aliquid boni fecerit debz tamen facere nullatenus. nez in se esse
vt tota natura et industria gratie cooperetur ne va
cua in se maneat. Igitur natura per gratiam
nobilitata inicium est bone vite Hanc aũt dicunt sancti
patres bonam voluntatem. Voluntas namqz dicitur
totus homo propter imperium quod habz super ceteras

vires. et ideo in ea ponitur totum pondus meriti
et demeriti. Si homo consentit bono meretur. si
malo demeretur. Si bono cooperatur amplius.
meretur. si malo amplius demeretur. Ex quibus
patet q homo bone voluntatis potest iugiter me-
reri q̄ diu est in statu vie. Ratio est quia potest aut
actualiter bono consentire. aut in bona occupati-
one se tenere. Hoc autem fit quando regulariter
viuendo omnia opera sua ordinat ad gloriam dei
sic aut aliter dicendo. Iam volo dormire vel cōme-
dere vel hoc vel aliud facere tali intentione sicut h°
merito verus cristianus facere debet. Et cupio in
omnibus placere deo. ¶ Exemplum huius datur
de bonis religiosis de quibus firma sententia est.
q sine intermissione merentur. quia semper sunt
in obedientia aliqua q̃uis non laborent vel orent
continue quia nec hoc regula precipit sed quia se
conformant intentioni regule. igitur siue regula
precipiat siue consulat. aut laborandum aut qui
escēdum semper sunt in obedientia. Quare tū qes-
cendo q̄ laborādo mereātur q utrumq3 ad virtutē
pertinet. secundum q hoc spiritus sanctus fieri
mandauit. Iuxta hanc formam quilibz ecclesias-
ticus vir siue pastor fuerit prochial' ecc̄e siue cano
nic9 seu vicarie9 ecc̄e collegiate q̄ alter qualiscumq3
abstracte vite de pr̄imōio viuēs pt sibi lgē statuē
sanctoz regul' cformē et secūdū illā vniformiter

discreti viri· in spiritualibus experti· Hoc modo cun
cte religiones inchoate fuerunt· Unde dicit Sctūs
Bernardus· Qui vult bene viuere studeat primo
vnum diem bene instituere· Deinde adiungat secū
dum deinde tercium et sic de singul'· donec paula-
tim ad bonam cōsuetudinem veniat· Bona autem
cōsuetudo fortitudinem subministrabit qua acq̃-
sita efficitur homo naturaliter virtuosus· quia v
sus est altera natura· Ita fiet qd' primo fuit intol-
lerabile p cōtinuacionem efficitur suaue et quasi
naturale· dummodo a ceptis nō desistat· Qui aūt
varijs exercicijs naturam suam distemperat· nunc
illud nunc aliud gustando· nūquam erit homo so
lide sanctitatis· sed vagus et profugus super terrā
sibi et alijs onerosus· et vtilis nulli· Unde dicit·
Helinandus· q bene viuere est vniformiter viuē·

Sollicitudo quarta bone voluntatis esse debet
vt postq̄ est diligenter informata· quid sibi 27
expediat et quid nō· statim illud qd' sue nature et
suo statui cōueniens est· ad practicā ponat sicut
sapiens dicit· Quodcumq3 potest manus tua· in
stanter operare· Multi namq3 decepti sunt hac tem
tacione dicentes· Quid habes festinare· sufficit tibi
viuere sicut ceteri viuunt· propicius esto tibi·
Contra hanc tepiditatem oportet fortiter dimica
re vnumquemq3 qui in via dei vult proficere·
Qui autem tepidus est· ad caritatis augmentum

non peruéniet · sed si quid habet hoc ipsum perdet ·
Vnde dicit talibus per increpacionem illud · Na
sonis · milicie spes amor est discedite segnes · vt
aut aliquid exéplares bone vite nouelli canonici
habeant · Dictarium qđ iam breue hic ânotauim⁹
qđ nichilominus in aliis deuotis libris et auctenti
cis regulis plenius repit · ptestamur qz nullum
piudicium p hoc velle nos afferre · aliis diuersis
viuendi modis pfectõribus · quasi securũ esset alti
oris vite institutis iam regla · ad hec minima descẽ
dere · sz hiis qui adhuc instituendi sunt · ista quius
26 exigua obesse nõ putamus · ¶ In pmis igit scđm
consilium beati · Augustini · Diligatur dñs deus sup
omnia et pximus infra deum · et ad deum · et ppẽ
deum · Et ex ista dilectõne et pter cõseruandam
et augendam hanc dilectionem omnia alia exercit
tia fiant tam spiritualia quam corporalia · Deinde
inuocato diuino auxilio dicat hec aut similia ver
ba in oracione · Domine qui me ex nichilo creasti
Et vsqz in hanc horam pduxisti · tibi gracias ago ·
rogans vt oĩa preterita pcã mea deleas et deince
ps a pccĩs preserues · vt reliquũ tps vite mee tibi
28 valeam plene dedicarẽ · ¶ Et ex teste eodẽ btõ · Au
g⁹ · Iniciũ bonoꝝ est ꝯfessio maloꝝ · Ideo qlibet pla
cere deo cupiens · studeat diligenter ad minus se
mel pteritam vitã discutere · et omnia integre ꝯfi
teri de qbus eum ꝯsciã remordet · qtenus securitate

adepta deinceps aīe quiete exstat. Quod si ex
toto una vice non possit se plene recolligere tunc
paulatim potest hoc supplere p tempus subsequēs
donec serenitas oriatur in corde. ¶ Sic igitur con
cepta potest hanc professionem facere in oratione
sua. Misericordissime domine suscipe me ad gra-
tiam tuam. et a malis universis preserua. ut bo-
num propositum qd dedisti usque in finem merito
rie valeam producere. Propono namqz hanc vi
uendi formam observare quantum infirmitas
me permittit. quatenus iuxta consilium sanctorū
patrum in statu gracie tue iugiter inveniar siue
dormiam siue vigilem siue cōmedam siue bibam
siue laborem siue quiescam. siue aliud quodcumqz
faciam. Ita tamen q si hunc viuēdi modum in mo
dum in parte vel in toto dimittam. non volo alicu
ius criminis esse reus apud te. sed libere facere et
libere dimittere. put placet. Si autem vult se
voto obligare tunc potest sic dicere. promitto tibi
domine q sic et sic volo tibi seruire per hunc ānum
vel duos vel tres vel omnibus diebus vite mee. do
nec aliud melius inspires ꝛc. Sed hoc ego non
consulo q huiusmodi votum leuiter emittat. nisi
cum magna deliberacione et preuia experiencia
q̄ꝛ q̄uis sit maxime meritoriū. tñ in libertate ista q̄
ꝯīr ecclāstici nūc viuūt exceptis r̄ligiosis vix ē possi
bile q ꝯtinue vn9 mo9 viuēdi a quoq possit suari.

sicut apud religiosos fieri solet. Verum faciat v
nusquisqȝ iuxta grām sibi desuper datam. Qui
parce seminat parce et metet. Conuātat se eciam
toto corde aut btām virginem et ad ꝓpriū angelū
et ad alios sanctos ad q̄s eum deuotio magis indi
nat pro implorando auxilio cōtra spūales neq̄ci-
as. Quia quādo antiquus hostis pcipit ꝙ aliq̄s
vult sibi a pctīs cauere. et ad deum se cōuertere.
tunc fraudes multiplicat. ꝫ qui in domino sperāt
cuncta superat.

Sollicitudo quinta q̄ꝫ habere debet homo bone voluntatis iuxta ꝓpositum nostrum hoc est ꝫm apostolicam doctrinam pſingulos dies exhibe at corpus suum hostiam viuentem bene placētem racōnabile obsequium suum. vt sicut seruiuit prius peccatis in mūdiciam sic iam studeat seruire iusti cie in sanctificacōnem. Ad dei ergo gloriam talic se potest instituere. ꝙ sic dormitum eat de sero vt euigilare assuescat de mane hora tcia. et surgens aliquid boni meditetur. videlicet de futuro iudicio Quomodo tūc omnes euigilaturi sumus. Deinde vestiendo se potest aliq̄d boni legere psalmū. Quid multiplicati sūt ꝛc̄. aut aliud q̄d placet. Et si aliq̄ illusione se meminit pollutum. peniciat pectus su um cum proposito confitendi aspergendo se aqua benedicta. et sic ad oratorium vadat et debitum suū soluat sicut meli9 potest. ¶ Solent comuniter

deuoti ecclesiastici premittere horas beate virgi-
nis marie horis canonicis singulas singulis. per-
solutis ergo matutinis de beata maria virgine. si
aliquod tempus habet ante pulsum matutinarũ
de tempore. potest se spiritualiter occupare ĩ bonis
meditacõnibus. de passione domini. qualem noctẽ
agnus ille mansuetus pro nobis pertulit ẛc. ¶
Cum autem ad chorum pulsatur. statim exeat ve- 31
nerabiliter cum omni grauitate et alacritate. ne
tum vltimis veniat. ¶ Intrando ecclesiam se hu-
miliet quantum potest. dicens cum publicano. 32
¶ Domine propicius esto michi peccatori. Non
sum dignus accedere. et sic accedat reuerenter in-
clinando se ad altare et crucifixum. et maxime ad
venerabile sacramẽtum. tandem ad stallum suum
veniens cogitet quare venerit et consideret ꝙ ad
nichil aliud quam vt in conspectu sanctorum an-
gelorum psallat domino. Et ergo fabulaciones
omnino vitet. et signa ludicra. totusqꝫ sit intentus
hys q̃ tunc cantãtur aut leguntur. Et memor esse
debet ꝙ non solum debitor est ad verba distincte
pronũciandа vel audienda. sed eciam tenetur fa-
cere debitam diligenciam ad intelligenciam et ad-
uertenciam eorum q̃ proferuntur. ¶ Insuper et
precauere ne distrahatur. ita ꝙ totum propositũ 33
suum sit velle totaliter se occupare cum diuinis.
et si tũc distractõ interuenerit excusatur. et ꝙ̃ cito

deprehendit se alienatum· statim reuertat dicens q̄
tiens finitis matutinis gratias agat deo assistente
do sibi si quid bene fecerit· et de negligentiis veniam
petat· et si tempus patitur potest ad domū redire
pro necessitatibus suis semp illud obseruando· ut
silentium fuet donec missam celebrauerit vel audi
erit· nisi forte loquendo pauca verba pro necessitate
34 occurrente vel utilitate· ¶ Et deinde legat p̄mam
de beata maria preparando se ad p̄mam diei in ecclesi
a persoluenda· sicut supra de matutinis· Si vero
tunc capitulum tenetur· diligenter se obseruet· ne
in verbis excedat semper inuocando spiritū sanctū
quia alias citius ibi peccatur quam aliqd bonum
agatur· Si tamen aliquid aperte contra deum et
iustitiam et supernam caritatem ibi dicitur· tunc
benigne pro suo interesse dicat sibi talia nō placere
dando rōnem suauiter ne alii scandalisentur·
35 ¶ Et est notandum q̄ dyabolus maxime nititur
in capitulis furorem suscitare ut missas subseque
tes impedire possit· Quare videt q̄ negocia cōten
ciosa alio tempore tractent ne deuotio celebranci
um impediat· Post capitulum si potest habere cō
36 fessorem libenter cōfiteatur· ¶ Deinde ad missam
se preparet siue celebrandam siue audiendam p
ut secum dispositum fuerit· et si celebraturus est
aut communicaturus est· tunc inquantum potest·
obliuiscatur omnium p̄teritorum et ad deuotōnem

deuocionem se summo studio applicet vt dignum est· quatenus tanti sacramēti fructus deo sibi ꝓpicio efficaciter percipere mereatur · Sunt preterea diuersorum patrum scripta de venerabili sacramēto et misse celebracione quodcumqꝫ magis conuenit hoc eligat· ¶ Ad terciam· ad sextam et ad nonam· Deinde iuxta ritum ecclesie sue similiter se preparet sicut iam dictum est de prima · Nec opus est hic plura documenta apponere pro viris barbatis q̄ et qualia pueris in scolis proponuntur ne dominis venerabilibus iniuriam facere videamur· Sufficit meminisse illius · Ambrosiani h° est pulchritudinem viuendi tenere · ꝯueniencíam cuiqꝫ sexui et persone reddere · Hic ordo gestorū optimus · Hic ornatus ad omnem actōnem accōmodus et illius · Augustini · in omnibus motibꝰ nostris nil fiat qd̓ cuiusquam offendat aspectum sed qd̓ nostram deceat sanctitatem · ¶ Denuum finitis diuinis prandendi tempus aduenit cum omni sobrietate et gratitudine cibum sumat semper benedicite p̄mittendo flexis genubus vel reuerenter stando elemosinam aliquam corporalem si facultas adest faciat similiter et spiritualem scilicet de profundis cum collecta · Fidelium pro animabus in purgatorio detentis · Similiter pro afflictis et tribulatis aliquid potest breuiter mente tractare prout dominus dederit · ¶ Modum in

in cõmedendo teneat q̃d beatus Bernardus descri
bit vt scȝ tractim cibum et potum sumat singulos
morcellos bene masticando qꝛ tūc dulcius sapit nu
trit melius et digerit̃ salubrius. Omnino memor
sit sanctoꝝ angeloꝝ presenciam adesse. in quorū
20 cōspectu se reuerēter habere debet. ¶ Faciat eciā
sibi aliquid legi de diuina scͥptura vt sole fauce cor
poralem cibum sumant. et mens suo ferculo non
fraudet̃. Si vero lectorem nō habet. tunc ponat
librum ante se et quātum potest legat ꝑ habenda
21 memoria spūalium. ¶ Conuiuia et hospites et nū
dinas et dedicaciones et concursus hominum stude
at euitare. quia teste beato. Jeronimo sunt quasi
q̄dam cathene voluptatis et qui talia diligit cristo
displicet. Si tamen hospites pauperes aut religi
osos habuerit. aut viros boni testimonij qui eum
a bono proposito non retrahant. laudabile est.
22 ¶ Ter in qualibet septimana ecclesie ieiunijs ex-
ceptis. a carnibus potest abstinere. Sextis ferijs
a lacticinijs et ouis abstineat. Nisi infirmitatis
23 aut alia causa racionabilis obsistat. ¶ Facto prā
24 dio gracias dicat. ¶ Simul dolendo si in modo
aut mensuram excessit. quia secundum sentenciam
beati. Augustini. Raro potest debita mensura
seruari. Apt enim. certo cottidie aduersus man
ducandi concupiscenciam et bibendi. et quis est
qui non rapitur aliquantulum extra metas.

¶ Deinde potest pro recreacione quasi spaciando transire sine magno motu quia hoc est sanũ. Ecclesiastici enim qui volunt sollicite suũ officium exercere non habent tempus pro grossis operibus faciendis. et ergo debent se diligencius regere in dietis cotidianis ne in diuino officio inabiles fiãt 25
Post hec finatione sue cõuenit potest parum quiescere. et maxime in estate ne caput grauetur.
¶ Reliquum tempus vsqz ad vesperas potest libere expendere sicut. videlicet scribendo. legendo carpentando. aut in in orto aliqua plantando siue cum familia colloquendo de cura rei familiaris et necessarijs domus semper illud obseruando ne cor nimium elongetur a deo. quia alias difficulter redibit ad pristinam deuocionẽ. Si autem sentit se grauatum tũc potest honesta colloquia et solacia admittere sicut supradictum est. Cum aũt vespertinum tempus aduenerit. tũc p̃paret se sicut dictum est de alijs horis. Similiter de completorijs suo modo iuxta ritum et morem ecclesie sue ꝛc̃.
¶ Deniqz si cenandum est. procedat sicut dictum est de prandio. ¶ Si vero ieiunium extiterit. tũc ſm cosuetudinem potest aliquid parum gustare siue de speciebus siue de torta cum potu competẽti
¶ Semper tamẽ obseruandũ est. ꝙ cena frugal' sit et sobria. Alioqñ mlta incõueniẽcia senciet. Mirum est dicere quõ nõnulli de elemosinis pauperũ

ventrem replent ultra quam digerere possint. Que si
gratis huiusmodi delicie darentur forte simplex ma
lum esset scilicet corporis debilitacio. Nunc autem anime
gravamen accrescit pro eo quod vix aliquis potest sa
tisfacere per elemosinis. eciam si tantum extremum
victum et vestitum inde susciperet. Quid ergo de iac
tura hac tam grandi. tot epularum et deliciarum.
De hoc sunt horrende sentencie beati. Jeronimi et
Bernardi. Verum quilibet onus suum portabit.
10 ¶ Completo denique die quorundam mos est quod
nichil post cenam loquantur sed ad oratorium festi
nanter pro exercicijs spiritualibus. et hoc videtur
satis perfectum nec omnibus datum est. qui potest fa
11 cere faciat. ¶ Si autem honeste recreari voluerit
12 cum familia non est inconveniens. ¶ Quo facto ante
quam lectum petat diligenter se recolligat quomodo diem ex
penderit. de negligencijs veniam petendo et si aliqua
notabilia peccata licet venialia inveniat se admisisse
diligenter asscribat ad dicticam ne obliviscatur. ut in cras
tinum ea confiteatur. De bene autem gestis gratias agat.
sic rogans deum ut futuram noctem sibi salubrem et
in puritate et castitate. et sine omni demonum infesta
cione periculosa transire concedat. quatenus iterum
mane surgens denuo ipsum cum omnibus sanctis
13 laudare mereatur. ¶ Jacens eciam aliquid boni
studeat cogitare. donec simul cum sancta cogitaci
one obdormiat. etc.

Sollicitudo sexta timorati viri iuxta formu lam illam esse debet p perseuerantia in bono qd cepit· scdm illud saluatoris · Qui perseuerauerit usqz in finem hic saluus erit · Unde dicit beatus · Gregorius · Incassum bonū agitur si ante vite ter minū deseratur · Quia frustra velociter currit qui priusquam ad metam venerit deficiat · Uarijs nam qz modis nititur antiquus hostis quemlibet impe dire ne bonum inchoet sed multo amplius ne incho ata consumet · sciens q sola perseuerantia coro nam meretur · ¶ Hinc apud religiosos qui in sco la virtutum cottidie versantur satis penaliter inhi bentur omnes occasiones recidiuandi scilicet q non debent cum personis secularibus conuersari · eci am sub pretextu pietatis q nō debent egredi sine notabili causa fores monasterij · Insuper et vo luntarie magnas penas sibi imponūt si hec et alia trāsgrediātur pfessionem eciā solemnem faciūt in cōspectu p q̄dam cōfirmacōe oīm q̄ in regla tradun tur q̄tenus vniuersi sciant eos debitores esse oīm que in ea scripta sunt · Ecce quā suspecti sunt habendi q̄ cōtrariū docere volunt q scilicet obseruā tie regulares sint minus pfecte propterea quia neces sario cogunt ad bonum · Non enim vident quam sit prona humana infirmitas ad malum eciam post votum · Dcti namqz patres multiplici experi encia edocti huiusmodi regulas et statuta penalia

er instinctu spiritus sancti ediderunt· ne filii ep̄i
de incepꝰ occasionem inuenirent redeundi ad vomi
tum · Unde dicit beatus Jeronimus· Principium
spiritualis operis si non sit matura pu[i]sio · solet
subsequi quoddam carnale · dei templa · spiritus
sancti vasa · nisi diligenti seruentur custodia pros
tibula fiunt · ¶ Hec quia ita sunt sumopere timē
26 dum est · sepe dictis canonicis aut vicariis · ne
ab inimico decipiantur ꝓpter vite libertatem ·¶
Tanto enim plures occasiones habet diabolus
eos temptandi · quanto sunt magis indifferentes
ad omnia · si tanto periculo dimicant cum eo bo·
ni religiosi · qui summa custodia sunt permuniti
quid putamus laboris habebunt· qui pene soli sūt
cum eo conflictuři ·   Uerum non ista dicimus q̄
si soli religiosi securi sint et alii non · cum scriptum
sit · Fidelis deus qui non permittat suos temptari
vltra quam sufferre possunt · sed ad cauisandum
de magnitudine periculi · quia reuera vt cetera ta
ceamus · plurimos vidimus deiectos astucia ser
pentis quos bonū inicium spectabiles reddebat·
Nec mirum · qui enim vt plerumqꝫ accidit de via
peccatorum cōuertitur ad statum penitencie · nec
in scola virtutū exercetur nec magistros ydoneos
habet· aut si habet nō omnino pfecte eos audit · et
cotidie tot scādala et exēpla mala ante oculos cer
nit · totqꝫ circūuolātes spiritales negacias patitur·

Quid inquã mirum si talis faciliter relabitur in id qđ deserut. Multa igitur sollicitudine opus est pro pseuerancie dono. Quicũqȝ igitur pscriptam formulam aut aliam tenere voluerit. Non putet id se suis viribus posse quãtumcũqȝ eciam facilis appareat sed ad dominũ iugiter clamet vt ipse det bonũ inicium. melius medium. et optimum finẽ Et si gracia arriserit semper sit pauidus ne eam amittat. ¶ Quia teste. Augustino. magnum est donũ quando delectat bonum Alioqñ nisi diuina misericordia iugum alleuiauerit importabile esset Unde Origenes. Anteq̃ sermo dei audiatur non est temptacio vel tribulacio sed vbi signum belli. pdicacionis tuba ostendit. tbulacionũ pugna insurgit. Hoc aũt quare sit dicit beatus. Augusti9 Quia cũ anima incipit ꝯfugere ad ihesum. statim cõtra eam irasci et seuire incipit inimicus. Ac vbi anima q̃ vicijs seruiebat ad culmina vtutum se cõtulerit. psecutionem patitur viciorũ. Hinc scptum est. fili accedens ad huitutem dei. sta in iusticia et timore. et pipara aiãm tuam ad temptacõnem Verũptamen iste amor et labor. Non sine gaudio est. sicut beatus. Jacobus dicit. ¶ Omne gaudiũ existimate fratres cũ in varias tẽptacões incideritis. Hinc Jeronim9 ait. Nullũ puto in hac vita sine temptacionẽ viuere. cui forte si vna tollitur mox aliam securius expectet. Hoc autem debet

Et consolatorem diuinum qui temptacionibus
[illegible] · ¶ Quod dicit beatus Gregorius ·
Hostis noster quanto magis nos sibi rebellare
conspicit tanto amplius expugnare contendit ·
Eos enim pulsare negligit quos quieto iure se
possidere sentit · Et aliud Augustini · Non est ma
ior temptacio quam nulla temptacione pulsari ·
Super dicit sanctus · Thomas notabile verbum ·
quia grauiter ceciderunt in aduersis sed multo
plures et multo grauius ceciderunt in prosperis
et q temptacio quandoque sentitur in aduersitate
sed non in prosperitate · verbi gracia · Cum ali
quis [illegible] affligitur in corpore molestatur
in rebus vel amicis sentitur temptacio sine mot9
impaciencie indignacionis vel odij · Cum vero di
ligitur laudatur honoratur tunc sentitur extollen
[illegible] et in ordinata mentis delectacio nec attendit
noster homo quantum sibi placeat indebite qui
aliquo placere se credit · Et quanto minus et rarius
sentitur temptacio tanto minus et rarius et tam
[illegible] difficilius temptacioni resistitur quare eciam
homo facilius vincitur ·
63 Condicio septima boni viri et precipue illius
q in sacris est ordinibus constitutus · esse debet
pro salute aliorum · ut scilicet suo bono exemplo et ex hoc
[illegible] se alios a peccatis retrahat et ad bonam vitam ducat
et precipue illos q sibi commissi sunt aut quibus conuiuit ·

Hoc namq3 est maxime meritoriū simul et iustū. Quia qui aliquando prauo exemplo aut forte ne gligencia sua alijs fuit causa dampnacōnis. Iam studere utiq3 debet ut aliq̄s capiat de faucibus ini mici et ad ouile xp̄i perducat. De hoc sic dicit. Augustinus nō tm̄ curemus habere bonam ↄscien ciam. ꝫ eciam bonam famam quātum in nobis est ꝑpter exemplum alioꝝ. Item Gregorius. Qui in occulto bene viuit ꝫ alieno ꝑfectui minime ꝑfi cit. carbo est. Qui vero in imitacione sanctitatis positus lumen rectitudinis in se multis demrāt: lampas est. q̄ et sibi ardet et alijs lucet. Hec aūt emendacio nō secure fit nisi ꝑuia oracōne et cum omni ↄpassione. et in mā̄suetudine. Iuxta illd p̄s Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me. Item quoniam supueniet mansuetudo et cor ripiemur. Correctio tamen prelatorum requirit alium modum nōnūquam ꝑpter circumstancias occurrentes. ꝫ simplex clericus aut presbiter nich il debet vltra facere quam Apostolus dicit. vt sci licet procedat in spiritu leuitatis. seipsum conside rando humiliter. ne in superbiam eleuetur et corru at. potest autem sic aut aliter dicere. Miror satis de meipso q̄ non amplius studeo emēdare vitam cum cottidie video mortem appropinquare. et ta men nescio quando responsurus sum tremendo iu dici de singulis que feci aut cogitaui. hec et simlia

cogitaui. Hec et similia solent prouocare nonnul-
los ad compunctionem. Quod si nullum compun
ctionis signum ostendunt tunc si pie eos vult am
monere potest sic aut similiter dicere. Bone ami
ce si velletis libenter dicerem vobis aliqua q̄ in cor
de meo diu portaui. Et tunc proponat sibi in quibus
est defectuosus. semper benigne. quia aliter non
recipiet si iracundus et indignabundus emenda
tor apparet. Verum quia sunt quidam qui huius
modi preludia non possunt sufferre. sed magis ro
tundo modo volunt alloqui. sed nescio si in spiritua
libus deseruiat. scio quod taliter solent loqui. Ego
sum simplex et planus. non possum me ita sapien
ter habere etc. Sed consideret vir sensatus quam
sint proni ad iram si defectus eorum rotundo mo-
do proferantur. Dicunt quidam se libenter recep
turos in reformacionem et idipsum petunt. sed
cum res ad effectum venerit inflāmantur irascun
tur et nōnūquam peiores fiunt quā ante fuerunt
Modestia igitur est in talibus magis congrua
quamuis aliter quidam putant procedendum.
Verum quomodocumque procedatur dum frater
emendetur. satis est. Dixit quidam venerabilis
pater in heremo. Demon non expellit demonem
Sic vir passionatus non curat passionatum. De
hac materia sunt multa dicta sanctorum patrum q̄ hoc
vnanimiter concludunt quod fraterna correctio secun

fieri non potest. nisi multa discretione sit salita. et sicut nemo leuiter prorumpere debet in propriam laudem sic nec in aliorum correctione n. Quia alios recte increpare. et se digne laudare. difficilimum est apud imperfectos.

Explicit formula viuendi.

HEc prescripta formula viuendi edita dicitur a quodam religioso ordinis Carthusiensis vtique magne sciencie et deuocionis viro vt ex hoc eius patet opusculo. Et quoniam in plerisque tam cathedralibus quam collegiatis ecclesijs post traditam ecclesijs a maioribus nostris saluberrimam canonicorum secularium regulam ab ecclesijs receptam et ad tempus obseruatam tot et tante dissoluciones abusiones et corruptele successu temporis succreuerunt. quod ab ipsis eiusdem regule obseruantia fere penitus est suffocata propter quod modernus secularium canonicorum status est animarum periculis et a statu gracie plurimum elongatus. Ideo valde consultum esse videtur vnicuique seculari canonico desideranti in ea vocacione qua vocatus est hoc est in ecclesia illa in qua prebendatus est permanere et animam suam saluam facere vt supradictam viuendi formulam diligenter attendat

ac iuxta possibilitatem suam ad practicam ponat et observet. Est enim debito secularium canonicorum statui pro ut presentis patitur qualitas temporis optime conveniens. Porro eciam ceteri seculares clerici precipue vicarij aliique presbiteri et in sacris constituti eandem regulam vel formulam animadvertant. Nam et ipsi in ea modum vivendi sibi congruum descriptum habent.